

Lausunto Vöyrin kunnanhallitukselle / Aloite ryhmäasumisen ja palveluasumisen mahdollisuuksien selvittämisestä Vöyrin kunnassa

Vöyrin kunta toimitti 25.4.2022 lausuntopyynnön Pohjanmaan hyvinvointialueelle. Tämä tehtiin sen jälkeen, kun Vöyrin kunnan kunnanhallitus oli 11.4.2022 käsitellyt aloitteen, jonka mukaan kunnan pitäisi selvittää kehitysvammaisten ja muulla tavalla vammaisten ryhmäasumisen ja palveluasumisen mahdollisuudet Vöyrin kunnassa.

Aloitteessa todetaan, että ”Vöyri on yksi Kårkullan kuntayhtymän harvoista jäsenkunnista, jotka eivät tarjoa asumismahdollisuuksia tämänkaltaisille henkilöille. Kun nämä kuntalaiset tulevat täysi-ikäisiksi ja tahtovat muuttaa pois kotoa, ei kotikunta ole vaihtoehto, koska täällä ei ole tarvittavia asumismuotoja”.

Asiasta ilmenee, että Vöyrillä tehtiin vastaavanlainen selvitys 2013–2014. Selvityksessä kartoitettiin myös naapurikuntien, Mustasaaren ja Uudenkaarlepyyn, mahdollista kiinnostusta ostaa tukiasumispalveluita. Silloinen työryhmä totesi, että kunnassa ei siinä vaiheessa ollut tarpeeksi kiinnostusta omia tukiasumispalveluita kohtaan.

Pohjanmaan hyvinvointialueen kuntayhtymässä valmistaudutaan uuteen organisaatioon, joka aloittaa toimintansa 1.1.2023. Silloin muun muassa Kårkullan ja Eskoon kuntayhtymien sekä Kruunupyyn toiminta liitetään osaksi hyvinvointialueen sosiaali- ja terveystalouksia.

1.1.2023 on myös se päivämäärä, jolloin uusi vammaispalvelulaki tulee voimaan, mikä huomioidaan tulevan toiminnan suunnittelussa, erityisesti kuntoutuksessa. Toiminnot yhdistyvät, ja vammaisten asumispalvelut Pohjanmaalla tulevat yhdessä päivä- ja työtoimintapalveluiden sekä lyhytaikaisen hoivan kanssa muodostamaan suomen- ja ruotsinkielisten osallisuuspalveluiden kokonaisuuden.

Hyvinvointialueella laaditaan samaan aikaan tulevien vuosien palvelustrategiaa sekä kiinteistö- ja toimitilastrategiaa. Lisäksi keskustellaan linjauksista, jotka koskevat monituottajamallien mukaista palvelutuotantoa. Strategia ja muut mainitut asiakirjat muodostavat perustan palvelukokonaisuuksiin liittyvälle työlle. Vammaisten asumispalveluiden tulevia tarpeita kartoitetaan ja suunnitellaan myös palvelustrategiaan ja palveluverkoston liittyvän työn yhteydessä.

Ensimmäisinä vuosina uusi organisaatio kehittää yhteisiä arvoja, hoito- ja palvelukriteerejä sekä moniammatillista työtapaa. Erityishuollosta tulee itsestäänselvä osa muuta sosiaali- ja terveydenhuoltoa, ja palveluverkostoa aletaan palvelustrategian mukaisesti kehittää heti 2022. Toimitilojen käytön suunnittelu on järjestelmällistä, kattavaa ja pitkäjännitteistä.

Yleinen tavoite vuosiksi 2021–2025 on, että fyysisen palveluverkoston kehittämisstrategia on hyväksytty. Pohjanmaan työikäisten tilannekuvassa 2021 todetaan, että nuoret, jotka ovat muuttamassa pois kotoa (kuten kaikki nuoret) ja jotka tarvitsevat erityistä tukea sekä vammaiset, jotka asuvat vanhenevien vanhempiensa luona, tarvitsevat kuntouttavia palveluita, jotka tukevat itsenäistä selviytymistä arkipäivässä. He tarvitsevat myös palveluratkaisuja, jotka mahdollistavat monimuotoisen asumisen. Jokaisen ikäryhmän palvelujen tarve analysoidaan vuosittain, ja yksi tavoite vuodeksi 2025 on juuri monimuotoiset kuntoutumista tukevat asumispalvelut.

Mikäli hyvinvointialueen jäsen tarvitsee asumispalveluja, voidaan ne järjestää sosiaalihuoltolain mukaan henkilöille, jotka erityisestä syystä tarvitsevat apua tai tukea asumisessa tai asumisen järjestämisessä. Kotiin annettavat palvelut ovat ensisijaisia suhteessa palveluihin, jotka edellyttävät

muuttamista ja sisältävät sekä asumisen että palvelut. Tilapäistä asumista järjestetään henkilöille, jotka tarvitsevat lyhytaikaista, kiireellistä apua. Sosiaalihuoltolain mukaisia asumispalveluja ovat tuettu asuminen, palveluasuminen ja tehostettu palveluasuminen. Sosiaalihuoltolaissa käytetään osin samoja asumisen termejä kuin vammaispalvelulainsäädännössä, vaikka sisällöt ovat erilaisia.

Vaikeavammaiselle henkilölle on järjestettävä palveluasuminen, jos henkilö vammansa tai sairautensa johdosta välttämättä tarvitsee palvelua suoriutuakseen tavanomaisista elämän toiminnoista. Palveluasuminen kuuluu hyvinvointialueen erityisen järjestämisvelvollisuuden alaisiin palveluihin, joten palvelu täytyy myöntää subjektiivisena oikeutena, jos henkilö täyttää vammaispalvelulaissa ja -asetuksessa asetetut myöntämiskriteerit. Hyvinvointialueella on oikeus päättää palveluasumisen järjestämistavasta, mutta vammaisen henkilön mielipiteitä ja toiveita on kuultava. Palveluasuminen on aina asiakkaalle maksuton kokonaisuus, vaikka se muodostuisi eri lakien perusteella järjestettävistä erillisinä palveluina toteutettuna maksullisista palveluista.

Vammaispalveluasetuksen 10 §:n mukaan palveluasumiseen kuuluvat asunto sekä asumiseen liittyvät palvelut, jotka ovat välttämättömiä asukkaalle jokapäiväiselle suoriutumiseksi. Palveluasuminen voidaan toteuttaa joko vaikeavammaisen henkilön omassa omistus-, vuokra- tai muussa vastaavassa asunnossa tai palvelutalossa, palveluasumisryhmässä tai muussa asumisyksikössä. Palveluasumisen mahdollistamiseksi asuntoon voidaan tehdä muutostöitä tai hankkia erilaisia laitteita, kuten turvapuhelin.

Henkilön on saatava asumisen tueksi riittävästi palveluja ja muuta tukea. Tällaisia palveluja voivat olla avustaminen asumiseen liittyvissä toiminnoissa kuten liikkumisessa, pukeutumisessa, henkilökohtaisessa hygieniassa, ruokataloudessa ja asunnon siivouksessa sekä ne palvelut, joita tarvitaan asukkaalle terveyden, kuntoutuksen ja viihtyvyyden edistämiseksi. Palvelujen käyttäjän näkökulmasta keskeistä on palvelujen riittävyys ja sopivuus, palvelukokonaisuuden saumattomuus ja asiakaslähtöisyys.

Lausuntopyynnön liitteenä olleen selvityksen mukaan Vöyrin kunnan po asukkaiden palveluasuminen oli järjestetty pääsääntöisesti kunnan rajojen ulkopuolella. Kokonaisen uuden asumispalveluyksikön rakentaminen edellyttää riittävän suurta palvelun tarvetta (kysyntää). Lähikunnista ei selvityksen mukaan ilmennyt tarvetta/halukkuutta muuttaa Vöyrin kuntaan mahdollisesti rakennettavaan palveluasumisen yksikköön. Näin ollen ensisijaiseksi ratkaisuksi jää Vöyrin kunnassa palveluasumisen toteuttaminen joko vaikeavammaisen henkilön omassa omistus-, vuokra- tai muussa vastaavassa asunnossa

YK:n vammaisten oikeuksia koskevan yleissopimuksen mukaan vammaisilla ihmisillä tulee olla oikeus valita missä ja kenen kanssa he asuvat. Heillä tulee olla saatavissa erilaisia koti- ja asumispalveluja sekä riittävästi tukipalveluja ja henkilökohtaista apua, joiden avulla tuetaan vammaisten elämistä lähiyhteisössään. Koko väestölle tarkoitettujen palvelujen ja järjestelyjen tulee olla vammaisten saatavissa yhdenvertaisesti muiden kanssa.

Pohjanmaan hyvinvointialueella ei ole tehty koko alueen kattavaa ajantasaista tarveselvitystä ja sen perusteella kokonaisvaltaista suunnitelmaa kehitysvammaisten ja vammaisten henkilöiden asumisen järjestämiseen. Esimerkiksi Pietarsaaren seudulla, Vaasan kaupungissa ja Eskoon sosiaalipalvelujen kuntayhtymän toimesta on tehty selvityksiä, mutta ne eivät ole ajantasaisia tai eivätkä kata koko hyvinvointialueen aluetta.

Hyvinvointialueella ei ole suunnitteilla erillisen asumispalveluyksikön rakentamiseksi tai vuokraamiseksi Vöyrin kuntaan. Kehitysvammaisten ja vammaisten asuminen voidaan järjestää yksilöllisen tarpeen mukaan joko asiakkaan kotiin tai Vöyrin kuntaa lähellä olevissa asumispalveluyksiköissä. Tulevien vuosien osalta hyvinvointialueen on tehtävä kattava koko aluetta koskeva selvitystyö palvelutarpeesta. Hyvinvointialueen strategian, palvelustrategia, palvelujen verkkoselvityksen ja toimitilastrategian ja alueen asukkaiden palvelutarpeita koskevien selvitysten perusteella laaditaan pitkän (?) aikavälin suunnitelma kehitysvammaisten ja vammaisten henkilöiden asumisen järjestämiseen.